

ע"פ 8718/20 - פלוני, פלוני,, נגד מדינת ישראל,

בבית המשפט העליון בשבתו כבית משפט לערעורים פלייליים

ע"פ 8718/20

ע"פ 8801/20

לפני:
כבוד השופט ע' ברון
כבוד השופט א' שטיין
כבוד השופט ח' כבוב

המערער ב-ע"פ 8718/20: פלוני

המערער ב-ע"פ 8801/20: פלוני

נגד

המשיבה ב-ע"פ 8718/20 וב- מדינת ישראל
ע"פ 8801/20

ערעור על גזר דינו של בית המשפט המחוזי בחיפה מיום
27.10.2020 (כב' השופט ר' סוקול, ס"נ) ב-ת"פ
21592-08-19

תאריך הישיבה: כ"ה באלול התשפ"ב (21.9.2022)

בשם המערער ב-ע"פ
8718/20
עו"ד יהלישפרלינג; עו"ד יוסף שלבי

בשם המערער ב-ע"פ
8801/20
עו"ד זוהר ארבל; עו"ד דנה אוחנה

בשם המשיבה:
בשם שירות המבחן לנוער:
עו"ד שרית משגב
גב' טלי סמואל

פסק-דין

1. לפנינו שני ערעורים על גזר דינו של בית המשפט המחוזי בחיפה מיום 27.10.2020 (השופט ר' סוקול, סגן נשיא) ב-ת"פ 21592-08-19. על המערער ב-ע"פ 8718/20, יליד 27.12.2000 (להלן: הבגיר), נגזרו 8 שנות מאסר בפועל בניכוי ימי מעצרו; עונש מאסר מותנה של 3 שנים אם יעבור עבירה של המתה בקלות דעת לפי סעיף 301ג לחוק העונשין, התשל"ז-1977 (להלן: חוק העונשין או החוק) תוך 3 שנים מיום שחרורו, ועונש מאסר מותנה של 6 חודשים אם יעבור תוך 3 שנים משחרורו עבירה אחרת בה הורשע למעט עבירה של הפרת חובה להתקשר לגופי הצלה לפי סעיף 1א64 לפקודת התעבורה [נוסח חדש], התשכ"א-1961 (להלן: פקודת התעבורה); פסילת רישיון נהיגה ברכב למשך 10 שנים ממועד סיום ריצוי עונש המאסר; ופיצוי לאמה של נפגעת העבירה בסך 75,000 ש"ח. זאת לאחר שהורשע על פי הודאתו במיוחס לו בכתב אישום מתוקן בעבירות של המתה בקלות דעת לפי סעיף 301ג לחוק בצירוף סעיף 29 לחוק; הפרת חובת נוסע להתקשר לגופי הצלה, לפי סעיף 1א64 בנסיבות סעיף 64א(ג) לפקודת התעבורה; מעשה פזיזות ורשלנות ברכב לפי סעיף 338(א)(1) לחוק בצירוף סעיף 29 לחוק; אי ציות להוראות שוטר לפי תקנה 23(א)(1) לתקנות התעבורה, התשכ"א-1961 (להלן: תקנות התעבורה); איסור לנהוג ללא רישיון נהיגה לפי סעיף 10(ב) לפקודת התעבורה; ונהיגה ללא תעודת ביטוח לפי סעיף 2 לפקודת ביטוח רכב מנועי [נוסח חדש], התשל"ל-1970 (להלן: פקודת ביטוח רכב מנועי).

על המערער ב-ע"פ 8801/20, יליד 30.8.2002 (להלן: הקטין, וביחד עם הבגיר: המערערים), נגזרו 9 שנות מאסר בפועל בניכוי ימי מעצרו למעט תקופת המעצר בגין חשד לביצוע עבירה אחרת; עונש מאסר מותנה של 3 שנים אם יעבור עבירה של המתה בקלות דעת לפי סעיף 301ג לחוק תוך 3 שנים מיום שחרורו, ועונש מאסר מותנה של 6 חודשים אם יעבור תוך 3 שנים משחרורו על העבירות הנוספות בהן הורשע למעט עבירה של הפקרה לפי סעיף 64א(ג) לפקודת התעבורה; פסילת רישיון נהיגה ברכב לרבות אופנוע למשך 10 שנים ממועד סיום ריצוי עונש המאסר; ופיצוי לאמה של נפגעת העבירה בסך 75,000 ש"ח. זאת לאחר שהורשע גם הוא לפי הודאתו במיוחס לו בכתב האישום המתוקן בעבירות של המתה בקלות דעת לפי סעיף 301ג לחוק בצירוף סעיף 29 לחוק; עבירת הפקרה לפי סעיף 64א(ג) לפקודת התעבורה; מעשה פזיזות ורשלנות ברכב לפי סעיף 338(א)(1) לחוק בצירוף סעיף 29 לחוק; אי ציות להוראות שוטר לפי תקנה 23(א)(1) לתקנות התעבורה; איסור לנהוג ללא רישיון נהיגה לפי סעיף 10(א) לפקודת התעבורה; ונהיגה ללא תעודת ביטוח לפי סעיף 2 לפקודת ביטוח רכב מנועי.

כתב האישום המתוקן

2. על פי המתואר בכתב האישום המתוקן, ביום 18.7.2019 החל מהשעה 23:30 ועד יום המחרת בשעה 4:45:45:45 שהו המערערים, בני דודים, בפאב ברחוב אחי-אילת בקרית-חיים, כאשר במהלך השעות האלה הבגיר שתה משקאות משכרים. בהמשך בין השעות 5:00-6:00 נסעו המערערים מקרית-חיים ליער קרית-אתא (להלן: היער) כאשר הבגיר נהג ברכב המזדה שבבעלותו (להלן: הרכב) למרות ששתה משקאות משכרים, ואילו הקטין נהג באופנוע. בסמוך להגעת המערערים ליער הגיעו למקום ארבעה נוספים ובהם אחמד חושאן (להלן: אחמד). בסמוך לשעה 6:04 התקשרה המנוחה, תושבת קרית-חיים ילידת שנת 1996 שאיתה היה מיוודד הבגיר, וביקשה מאחמד לאסוף אותה מנשר. בעקבות כך ביקש אחמד מהבגיר שיאסוף אותה. הבגיר, לאחר שיצר קשר טלפוני עם המנוחה, נהג ברכב מהיער לרחוב בן-יהודה בנשר אף ששתה משקאות משכרים, ושם אסף את המנוחה ונהג עימה בחזרה ליער. במהלך השהייה ביער חלק מבני החבורה והמנוחה צרכו משקאות משכרים.

בסמוך לשעה 8:40 המנוחה ביקשה מהבגיר כי יסיע אותה לביתה. המערערים והמנוחה נכנסו לרכב, כאשר הקטין התיישב במושב הנהג בהסכמתו של הבגיר ובידיעתו של הבגיר כי הקטין אינו מורשה לנהיגה ברכב, אף שהיה מורשה לרכיבה על אופנוע. הקטין החל בנסיעה לכיוון קרית-אתא כאשר הבגיר במושב הקדמי לידו והמנוחה במושב האחורי. לאחר מספר דקות, במעבר צר מתחת לגשר שעליו עובר כביש 70, הבחינו בהם שני שוטרים והורו להם לעצור. הקטין נענה ועצר את הרכב בצד הדרך, והשוטרים נעצרו עם הניידת במקביל לרכב. בשלב זה פתחו המערערים בנסיעה מהירה מהמקום בכוונה להפריע לשוטרים מלמלא את תפקידם והחלו במנוסה תוך שהם נוסעים בדרך נמהרת ורשלנית שיש בה כדי לסכן חיי אדם או לגרום לחבלה למשך כ-14.3 ק"מ. במהלך נסיעתם נכנסו המערערים לכיכר בנתיב הנגדי לכיוון התנועה וגרמו לרכב אחר לבלום ולסטות ממסלולו כדי להימנע מפגיעתם בו. בהמשך השתלבו המערערים בנתיב הנסיעה במהירות גבוהה ביחס לעיקול הכביש תוך שגרמו לרכב אחר לסטות בחדות לשול של הכביש ואף לעצור כדי להימנע מפגיעתם בו. המערערים המשיכו בנסיעה פרועה ובמהירות מופרזת שאינה תואמת את תנאי הדרך תוך שעקפו רכבים משמאל ומימין, עברו בין נתיבים בחדות ובמהירות, נסעו בין שתי משאיות בכביש דו-מסלולי, עקפו רכבים בנסיעה בשול הימני של הכביש, ואילצו רכבים לסטות לשוליים כדי להימנע מפגיעתם בהם. המערערים פעלו כך באופן שיש בו כדי לסכן חיי אדם או לגרום לחבלה, ובמטרה להימלט מהשוטרים; זאת למרות שלאורך הנסיעה הפעילו השוטרים את הסירנה והורו למערערים פעמים רבות לעצור באמצעות מערכת הכריזה.

בהמשך מנוסתם בסמוך לשעה 9:01 התקרבו המערערים לצומת מרומזר במהירות מופרזת שאינה תואמת את תנאי הדרך. בסמוך לצומת עקפו המערערים מימין שיירה של רכבים, נסעו בנתיב הימני המיועד לפנייה ימינה במהירות בלתי סבירה ביחס לחדות הפניה, סטו ממסלול נסיעתם, המשיכו ישר ועלו על אי תנועה בנוי; ומעוצמת ההתנגשות ומהירות הנסיעה הרכב התרומם באוויר ופגע בחלקו העליון של מעקה הבטיחות שבשול הימני בכיוון הנסיעה הנגדי, והתהפך מעבר לכביש לתוך שדה שבמפלס נמוך מהכביש.

כתוצאה מכך, למנוחה שישבה במושב האחורי של הרכב נגרמו שברים בגולגולת, באגן, בצלעות ובזרוע שמאל. מותה של המנוחה נגרם כתוצאה מנזק חמור למוח בשל חבלת ראש קשה בעוצמה גדולה, ונקבע במקום. מספר שניות לאחר התאונה המערערים יצאו מהרכב וביודעם שהמנוחה נפגעה ונגרמו לה חבלות חמורות, ברחו מהמקום מבלי לעצור כדי לעמוד על תוצאות התאונה, לא הגישו למנוחה עזרה ולא הזעיקו את גופי הצלה. בהמשך בשעה 9:45 המערערים התקשרו למוקד המשטרה ממכשיר הטלפון הנייד של הקטין, והבגיר דיווח בכזב כי הרכב נשדד ממנו באיומים.

ההליך בבית המשפט המחוזי

3. בגין המעשים המתוארים הוגש נגד המערערים כתב אישום ביום 11.8.2019. המערערים כפרו בתחילה בכתב אישום. לאחר שמיעת מרבית ראיות התביעה ובמסגרת הסדר טיעון הוגש ביום 20.5.2020 כתב האישום המתוקן והנאשמים הודו במיוחס להם. בהתאם הורשעו המערערים בעבירות המפורטות בכתב האישום המתוקן כמפורט לעיל. הסדר הטיעון לא כלל הסכמה לעניין העונש. בית המשפט הורה על קבלת תסקיר שירות מבחן בעניינם של המערערים.

4. בגזר הדין מיום 27.10.2020 עמד בית המשפט תחילה על תסקירי המבחן שהוגשו. בנוגע לבגיר צוין כי אביו סובל ממחלה המקשה על תפקודו וכי בשל כך המשפחה נקלעה למצוקה כלכלית והבגיר נדרש מגיל צעיר לסייע

בפרנסה ובדאגה לאחיו הקטינים. לבגיר אין עבר פלילי קודם אך נרשמו לחובתו מספר עבירות תעבורה לרבות הרשעה בנהיגה ללא רישיון. בית המשפט ציין כי קצינת המבחן התרשמה כי הוא גילה הבנה לחומרת המעשים והביע צער וכאב לתוצאות הקשות, אך הדגישה כי קיים סיכון להישנות העבירות, ולא מצאה מקום ליתן המלצה טיפולית או שיקומית.

לגבי המערער הקטין בית המשפט ציין כי מתסקיר קצינת המבחן עולה כי אביו סובל ממחלה תורשתית המקשה על תפקודו ובעבר ריצה האב מאסר, וכי מצבה הכלכלי של המשפחה קשה. הקטין עצמו סובל ממגבלות רפואיות שונות ובהם פיגור התפתחותי פיזי, ונראה צעיר מגילו. הקטין סבל מהתנהגות פוגענית מצד חבריו ללימודים ולא השתלב בלימודים. לאחר מעצרו נשלח למעון הנעול "נוף הרים" ובמהלך שהותו שם ביצע עבירות מין באחד השוהים, נעצר והוגש נגדו כתב אישום בגין ניסיון למעשה סדום. הקטין הודה והורשע. מלבד זאת אין לו הרשעות קודמות למעט בתחום התעבורה שאחת מהן עניינה בנהיגה ללא רישיון. קצינת המבחן ציינה כי הוא הודה במעשיו, מבין את חומרתם ומביע צער, אך התקשה לשמור על קשר עם הגורמים הטיפוליים וקיימים גורמי סיכון רבים להישנות העבירות.

5. בגזר דינו בית המשפט המחוזי עמד על עקרונות הבניית הענישה שבתיקון 113 לחוק, ועל כך שבעת גזירת עונשו של קטין אין חובה לילך במסלול האמור בתיקון זה, אך השיקולים והעקרונות שבו יכולים לשמש בסיס לגזירת דינו של קטין, בפרט ככל שהקטין מבוגר יותר.

בית המשפט עמד על חומרת העבירות שבהן הורשעו שני המערערים. שניהם כאמור הורשעו בהמתה בקלות דעת- הקטין מאחר שהוא זה שנהג ברכב בפראות, הסיט את ההגה ולחץ על דוושת התאוצה; והבגיר, בשל כך שהיה לו חלק מרכזי במעשה בהתירו לקטין לנהוג ברכב אף שידע כי אין לו רישיון נהיגה. צוין כי הבגיר ישב ליד הקטין במשך כל הנסיעה לרבות כשבחר להתחמק מהשוטרים ולנסוע במהירות פרועה, לא מנע את המשך הנהיגה ולא ניסה לגרום לקטין לעצור את הרכב. הוא המבוגר מבין השניים, בעל הרכב, והייתה לו יכולת שליטה בבן דודו והאפשרות להפסיק את הנסיעה. בית המשפט קבע כי גם התנהגותו של הבגיר לאחר קרות התאונה ושיתוף הפעולה המלא עם הקטין, מלמדים כי הוא היה חלק בלתי נפרד מהמעשה העברייני.

עוד ציין בית המשפט כי המערערים היו מודעים לסיכון הרב שנטלו על עצמם, וכי לקטין לא היה רישיון נהיגה והוא לא היה מיומן בנהיגה במכונית. את העובדה שהחזיק ברישיון לאופנועזקף בית המשפט לחובתו של הקטין, שהרי הדבר מלמד שידע על החובה ללמוד נהיגה במכונית ולהחזיק רישיון בידי; ולצד זאת הניסיון ברכיבה על אופנוע לא הכשיר אותו לנהיגה במכונית. עוד הדגיש בית המשפט כי שני המערערים הורשעו בעבר בנהיגה ללא רישיון נהיגה כך שהיו מודעים למשמעות העבירה מבחינה משפטית וערכית. בית המשפט עמד על החומרה הרבה שבנסיעתם הפרועה ועל כך שנטלו סיכון בלתי סביר לגרימת המוות שמחייב תגובה עונשית הולמת.

בית המשפט ציין את החומרה הנוספת המתבטאת בהתנהגותם של המערערים לאחר התאונה כשלא עצרו לבדוק את מצבה של המנוחה אלא התרחקו במהירות ממקום התאונה ואף ניסו להטעות את המשטרה. כן עמד בית המשפט עמד על כך שהקטין הורשע בעבירה של הפקרה ואילו הבגיר הורשע בעבירה של הפרת חובת נוסע להתקשר לגופי הצלה. זאת בהינתן שהקטין היה הנהג ואילו הבגיר היה רק נוסע, ובתוך כך הפנה בית המשפט לעובדה שהעונש המרבי על הפקרה הוא 14 שנים והעונש המרבי על הפרת החובה להתקשר לגופי הצלה הוא מחצית מזה. בית המשפט

הוסיף וציין כי כתם מוסרי כבד רובץ על מי שמפקיר אדם שנפגע, וכי הפגם המוסרי דבק לא רק בנוהג ברכב אלא גם בנוסע הנמצא איתו. לדברי בית המשפט, במקרה הנוכחי חלקו של הבגיר אף שלא נהג גדול במיוחד שכן הוא הבוגר שבין המערערים, בעל הרכב, והאחראי לכך שמי שנהג ברכב היה ללא רישיון; הבגיר לא היה אפוא נוסע תמים שהצטרף לנסיעה ועל כן יש לראותו כנושא באחריות מוגברת, גם לנטישת המנוחה. לצד זאת הורשעו המערערים בעבירות נוספות כמפורט לעיל.

6. בקביעת מתחם העונש ההולם התחשב בית המשפט בחומרת העבירות. בית המשפט עמד על הרפורמה שבוצעה בעבירות ההמתה בשנת 2019 עם תיקון 137 לחוק העונשין, שנועד להתמודד בין היתר עם ההתפרשות הרחבה של עבירת ההריגה שכללה בחובה גם מקרי המתה בכוונה או באדישות וגם המתה בקלות דעת. ערב התיקון העונש הקבוע בצידה של עבירת ההריגה היה 20 שנות מאסר. במסגרת תיקון 137 נקבע מדרג חדש של עבירות המתה, ובהן עבירת המתה בקלות דעת שהעונש המרבי בצידה הוא 12 שנות מאסר. בית המשפט ציין כי שינוי העונש המרבי אינו צריך להשפיע על גזירת העונש, משום שבעבר כשנאשמים הורשעו בנסיבות מעין אלו בעבירת ההריגה כאשר היסוד הנפשי היה של קלות דעת ניתן לכך ביטוי בגזירת העונש. על כן לצורך קביעת מתחם העונש ההולם ניתן לבחון את פסיקת בית המשפט במקרים דומים בעבר כשהעבירה סווגה כעבירת הריגה. בנוסף לא נעלם מבית המשפט שכאשר מדובר בקטין בית המשפט אינו מחויב לילך במסלול הבניית הענישה המעוגן בחוק העונשין. סופו של דבר, בית המשפט העמיד את מתחם העונש הראוי עבור הקטין שנהג ברכב בטווח שבין 8 ל-14 שנות מאסר בפועל, ואילו את מתחם העונש ההולם עבור הבגיר שלא נהג ברכב ולכן גם לא הורשע בהפקרה אלא בהפרת חובת נוסע להתקשר לגופי ההצלה, העמיד בטווח שבין 7 ל-12 שנות מאסר בפועל.

בית המשפט קבע כי מאחר שהמערער הקטין היה בן 17 בעת ביצוע העבירות וקרוב לגיל בגירות, יש מקום להתחשב במתחם העונש הראוי על אף שאין חובה לעשות כן בהתאם לחוק. בית המשפט התחשב בנסיבות חייו של הקטין, בקשיים המשפחתיים ובמגבלות הרפואיות שמהן הוא סובל, אך גם בכך ששירות המבחן לא נתן כל המלצה טיפולית או שיקומית וסבר כי מסגרת מגבילה תסייע למנוע את הישנות מעשי העבירה. עוד ציין בית המשפט כי הקטין ידע שאינו רשאי לנהוג וכי לאחר התאונה חשב רק על עצמו והתחמק מבלי להושיט עזרה למנוחה. נוסף על כך הקטין ביצע עבירה חמורה בהיותו במעון נעול שאליו נשלח לאחר מעצרו בשל העבירות נושא ההליך הנדון, והדבר מלמד כי למרות ההליך הפלילי המתנהל נגדו הוא לא הפנים את חומרת מעשיו. בשורה התחתונה גזר עליו בית המשפט 9 שנות מאסר בפועל ועונשים נלווים נוספים כפי שפורט לעיל.

אשר לבגיר ציין בית המשפט כי אחריותו אינה נובעת רק מנוכחותו ברכב אלא גם מכך שהוא היה בעל הרכב ואיפשר לקטין לנהוג ולא עשה דבר כדי לעצור את הנהיגה הפראית והבריחה מהשוטרים. כמו כן גם הוא נמנע מלהושיט עזרה למנוחה ובחר לברוח. בית המשפט ציין גם את נסיבותיו האישיות ובהן קשיי הפרנסה של משפחתו, אך קבע שאין באלה כדי להצדיק סטייה מהמתחם הראוי. ומכאן גזר בית המשפט על הבגיר 8 שנות מאסר בפועל ועונשים נלווים כמפורט לעיל.

הערעורים

7. בערעורו מלין הבגיר על כך שלשיטתו עונשו חריג בחומרתו. לטענתו שגה בית המשפט כשייחס לו מקום מרכזי במעשה שכן לטענתו חלקו שולי ביחס לקטין והוא אינו חלק בלתי נפרד ממעשה העבירה. לדבריו אי מניעה אינה מעשה

אקטיבי ולא הייתה לו יכולת שליטה בן דודו הקטין. כתב האיטום המתוקן מבחין בין שני המערערים וקביעת בית המשפט כי הוא לא עשה דבר כדי למנוע את המשך הנהיגה אינה מעוגנת בעובדות; הבעלות ברכב וגילו ביחס למערער הקטין אינם מעידים על שליטה בו כפי שקבע בית המשפט. עוד טוען הבגיר כי שגה בית המשפט כשזקק לחובה את העובדה שהנהג הקטין הכיר את חוקי הדרך והחזיק ברישיון רכיבה על אופנוע; לשיטתו עובדה זו מפחיתה מאשמתו של הבגיר ולא להפך. כן נטען ששגה בית המשפט כשהתייחס לבגיר כמי שהפקיר את המנוחה ולא כמי שהפר את החובה לדווח לגופי ההצלה כפי שהואשם והורשע, וכי מכל מקום בשל האירוע הקשה שחוו המערערים בתאונה יש להפחית מהחומרה שקבע בית המשפט ביחס לאי-הושטת סיוע למנוחה. זאת כיוון שחוסר האונים שחש הבגיר בקרות התאונה הקשה עליו בקבלת החלטות.

בנוסף, לטענתו, אמנם הוא הבגיר אך הוא קרוב לגיל הקטנות ויש להתחשב בכך בגזירת עונשו. כן נטען כי שגה בית המשפט כשקבע שהמגמה בפסיקה במקרים מעין אלו היא מגמת החמרה. לטענת המערער, בהינתן חלקו בעבירות תקופת התנאי בלתי סבירה וכן יש להפחית מתקופת פסילת הרישיון. בערעור טען הבגיר גם כי סכום הפיצוי שהוטל עליו מוגזם אך בדיון לפנינו חזר בו מהערעור על גובה הפיצוי שנקבע. עוד לדברי המערער הבגיר, שגה בית המשפט כשלא ייחס משקל ראוי לתסקיר שירות המבחן ובתוך כך לנסיבותיו המשפחתיות ולכך שהביע צער ביחס לתוצאות התאונה.

טענה נוספת שאותה העלה הבגיר היא כי שגה בית המשפט בקובעו ששינוי העונש המרבי הקבוע בצידה של עבירת ההמתה בקלות דעת אינו צריך להשפיע על גזירת העונש, וכשקבע כי לצורך גזירת הדין בעבירה זו ניתן לבחון את פסיקת בית המשפט כשהעבירה סווגה כעבירת הריגה. לדבריו, הקלת העונש המרבי צריכה להתבטא גם בקביעת מתחם העונש ההולם ובעונש שנקבע לבסוף, בניגוד לקביעת בית המשפט. לטענתו בית המשפט נסמך על מקרים חמורים יותר מהמקרה הנוכחי כדי לגזור את עונשו של הבגיר, בשעה שהפסיקה הנוהגת ביחס למקרים כבעניינו אינה מחמירה כל כך.

8. הקטין בערעורו מלין על כך שבית המשפט אימץ באופן מלא את המתחם שהמשיבה טענה לו. לשיטתו בית המשפט לא נתן משקל מספק להיותו קטין ולכך שתיקון 113 לחוק ובו הבניית שיקול הדעת השיפוטי בענישה אינו חל עליו, אלא חוק הנוער (שפיטה, ענישה ודרכי טיפול), התשל"א-1971 (להלן: חוק הנוער). בנוסף לא ניתן די משקל לתסקיר שירות המבחן ולנסיבותיו האישיות והמשפחתיות של הקטין לרבות המגבלות הגופניות שמהן הוא סובל והבריונות הנלווית לכך מצד חבריו לספסל הלימודים שגרמה לו לעזוב את לימודיו. לטענתו היעדר חיי החברה ומשפחתו קשת היום יצרו אצלו פערים חברתיים ונפשיים. בהקשר זה נטען כי בערב התאונה בילה הקטין שעות רבות במחיצתו של המערער הבגיר שדרכו הכיר אף את המנוחה, וכי רוב חייו היה הקטין מנודה ולא מצוי בסיטואציות חברתיות ועל כן הטעות בשיקול דעתו אינו כשל אדם בגיר, מיושב ונורמטיבי. לטענתו בית המשפט לא התייחס לכך שכאשר עזבו את מקום התאונה הוא והבגיר היו מודעים לכך שכוחות המשטרה וההצלה יגיעו למנוחה מיד, וכי יש הבדל בין נסיבות המקרה ובין הפקרה במקום לא ידוע. עוד טען הקטין כי בפסיקה מהשנים האחרונות במקרים דומים וכאשר הנאשמים היו בגירים העונש היה קלמזה שנגזר עליו.

9. יצוין כי לקראת הדיון בערעורים נערכו תסקירי שירות מבחן נוספים בעניינם של המערערים. בעניינו של הבגיר ציין שירות המבחן כי הוא מודה במיוחד לו ומביע צער וחרטה על מעשיו, וכי הוא משתף פעולה באופן מלא עם גורמי הטיפול. בעניינו של הקטין שירות המבחן עמד על מצבה הכלכלי הקשה של משפחתו; על כך שאינו משתף פעולה ולא סיים כמתבקש את הטיפול הקבוצתי בתחום הוויסות הרגשי; על כך שבתחילת מאסרו נרשמו לחובתו מספר עבירות

משמעת בבית הכלא; ועל מצבו הרפואי. שירות המבחן התרשם כי יש לו קושי לקחת אחריות מלאה על מעשיו, ובתוך כך ציין כי ללא הירתמותו לתהליך טיפולי שיקומי מעמיק קיים סיכון לביצוע עבירות חוזרות.

דין והכרעה

10. העבירות שבהן הורשעו המערערים הן בעלות חומרה רבהוראויות לגינוי ולענישה משמעותית. זאת בפרט לנוכח התוצאות הטרגיות של מעשי העבירה שבגינם למרבה הצער קיפחה המנוחה את חייה. המערערים נסעו בפראות ובמהירות מופרזת במשך כ-14 ק"מ בניסיון להימלט מהשוטרים, הפרו שוב ושוב את כללי התעבורה ובתוך כך סיכנו רבים במהלך נסיעתם. כל זאת כאשר לקטין שנהג ברכב בהסכמתו של הבגיר אין רישיון נהיגה, וכאשר שני המערערים הורשעו בעבר בנהיגה ללא רישיון. ניסיון ההימלטות המסוכן הסתיים בתאונה קשה וקטלנית, אך במקום להושיט עזרה למנוחה ולהזעיק את גופי ההצלה המערערים המשיכו בניסיון הימלטותם. מדובר בשרשרת אירועים חמורה ביותר מבחינה ערכית ומוסרית הדורשת ענישה הולמת. לצד זאת יש להתחשב בהלכה המושרשת שלפיה לא בנקל תתערב ערכאת הערעור בגזר הדין שנקבע על ידי הערכאה הדיונית (ראו מני רבים: ע"פ 3982/22 מדינת ישראל נ' חג'וג', פסקה 11 (27.10.2022); ע"פ 479/21 עטילה נ' מדינת ישראל, פסקה 10 (26.8.2021)). עם זאת, ומבלי להקל ראש בחומרת המעשים, אקדים ואומר כי מצאתי שיש מקום להפחתה מסוימת בעונשו של המערער הבגיר, מ-8 שנות מאסר בפועל ל-7 שנות מאסר; וכי גם את עונשו של הקטין יש להעמיד על 7 שנות מאסר בפועל חלף 9 שנות מאסר שהושתו עליו. אפרט.

11. ראשית לעניין המערער הבגיר, אדגיש כי בניגוד לטענתו חלקו באירוע אינו קטן משיוחס לו. אין חולק כי הבגיר הוא שהתיר לקטין לנהוג ברכבו ועשה זאת בודעו כי לקטין אין רישיון נהיגה; והעובדה שהקטין מחזיק ברישיון רכיבה על אופנוע אינה ממעיטה כהוא זה מאחריותו של הבגיר כפי שגם קבע בית המשפט המחוזי. זאת ועוד, מתוקף היותו הבעלים של הרכב והיותו המבוגר מבין השניים, ברי כי היה ביכולתו להורות לקטין לעצור ולמנוע את המשך הנסיעה הפרועה תוך ניסיון להימלט מהמשטרה. התנהלותו של הבגיר לאחר התאונה אף היא מעידה על היותו שותף מלא לביצוע העבירות. כך, ביחס לאי-הושטת סיוע למנוחה והימלטות ממקום התאונה, חלקו של המערער הבגיר משמעותי, הגם שבהיותו נוסע העבירה שבה הורשע היא הפרת חובת נוסע להתקשר לגופי הצלה ולא עבירת הפקרה. וייאמר בהקשר זה כי בניגוד לטענת המערער הבגיר, בית המשפט המחוזי לא ייחס לו עבירת הפקרה כשגזר את עונשו אלא התייחס לפגם המוסרי שבמעשיו, ובדין כך. כפי שציין בית המשפט המחוזי "[הבגיר] הורשע כמבצע בצוותא בעבירת ההמתה, ולכן אין לראותו כנוסע תמים שהצטרף לנסיעה, אלא יש לראותו כנושא באחריות מוגברת גם לנטישתה של [המנוחה]". לאחר כל אלה, התקשר הבגיר ממכשיר הטלפון הנייד של הקטין ודיווח למשטרה בכזב כי הרכב נשדד ממנו באיומים, ובכך נוסף נופך של חומרה למעשיו. ויצוין, כי אין ממש גם בטענותיו של הבגיר בעניין אי התחשבות בנסיבותיו האישיות ובגילו הצעיר.

נוסף על כך יש לדחות את טענת הבגיר כי שגה בית המשפט כשקבע שאין להתחשב בקביעת מתחם העונש ההולם בשינוי העונש המרבי הקבוע בצידה של עבירת ההמתה שבה הורשע. אכן סעיף העבירה השתנה מהריגה שהעונש המרבי בגינה עמד על 20 שנות מאסר, להמתה בקלות דעת שהעונש המרבי בגינה הוא 12 שנות מאסר. עם זאת, כפי שהיה בעבר כך גם כעת, יש לבחון כל מקרה לפי נסיבותיו, וככלל עצם שינוי העבירה מהריגה להמתה בקלות דעת לא הביא לשינוי בענישה (ע"פ 6404/20 עבאסי נ' מדינת ישראל, פסקה 11 (5.4.2021); ע"פ 1888/19 גרייב נ' מדינת ישראל, פסקה 29 (5.4.2020), להלן: עניין גרייב). ואמנם בית המשפט המחוזי, בקובעו את מתחם העונש ההולם, עמד על כך כי יש להתייחס רק לגזרי דין בעבירות ההמתה שבהם היסוד הנפשי שנקבע דומה ליסוד הנפשי של

המתה בקלות דעת. כידוע הרפורמה בעבירות ההמתה נועדה בין היתר להתמודד עם התפרשותה הרחבה יתר על המידה של עבירת ההריגה שכללה מקרי המתה מכוונת לצד מקרים של המתה בקלות דעת; ובמסגרת הרפורמה בעבירות ההמתה נקבע מדרג של עבירות המתה. ואולם, כפי שציינ בית המשפט המחוזי, שינוי העונש המרבי הקבוע בצד העבירה שבה הורשעו המערערים אינו תולדה של הקלה בעונש ביחס למקרים מעין אלה, אלא של פיצול העבירה; ולא כותרת העבירה היא העיקר אלא המעשים ונסיבות המקרה, וגם בעבר כאשר היסוד הנפשי היה של קלות דעת, ניתן לכך ביטוי בגזר הדין.

12. המערער הבגיר סבור כי העונש שנגזר עליו חריג ביחס למקרים אחרים. אכן העונש שהוטל עליו אינו קל, אך הוא בא לבטא את חומרת המעשים ואת מגמת החמרה בעבירות מעין אלה. כך, בין היתר, כפי שציינ בית המשפט המחוזי המחוקק עצמו בשנת 2011 בתיקון 101 לפקודת התעבורה החמיר את העונש המרבי בשל עבירת ההפקרה והעמידו על 14 שנות מאסר (ראו סעיף 64א(ג) לפקודת התעבורה). לצד זאת המחוקק הוסיף לספר החוקים את חובת נוסע להתקשר לגופי הצלה והעמיד את העונש המרבי על המפר חובה זו בגובה מחצית מעונשו של המפקיר (ראו סעיף 1א64 לפקודת התעבורה). בכך ביקש המחוקק ליתן ביטוי לתופעה הקשה של היעדר סיוע לנפגע מתאונת דרכים ולהרתיע מפני התנהגות זו. ובהתאם לעיקרון ההלימה, עלמתחם העונש ההולם שנקבע לבטא את עמדתו של המחוקק בדבר החמרה בעבירות אלו (ראו: ע"פ 1964/20 אספה נ' מדינת ישראל, פסקה 12 (12.8.2020), להלן: עניין אספה).

עם זאת, כאשר בית המשפט חורג ממדיניות הענישה הנוהגת כדי להחמיר את רף הענישה, עליו לעשות זאת במתינות ובהדרגתיות תוך שהוא שומר על עקרון אחידות הענישה ועל קיומו של מדרג חומרת ענישה בין העבירות השונות (עניין אספה, פסקה 13; ע"פ 2247/10 ימיני נ' מדינת ישראל, פסקה 79 (12.1.2011)). בעניין אספה, עמדתו בהרחבה על הפסיקה הנוהגת בשנים האחרונות במקרים של הפקרה(שם), פסקה 16 וההפניות המפורטות שם). שלא כבעניין אספה, במקרה דנן המערערים הורשעו גם בעבירת המתה בקלות דעת, והענישה בעבירות של הפקרה לצד המתה בקלות דעת או הריגה היא בהגדרה מחמירה יותר. כך למשל ג'ורג' גרייב הורשע בהמתה בקלות דעת ובעבירת הפקרה, מתחם העונש ההולם הועמד על 4 עד 9 שנות מאסר ונגזר עליו מאסר בפועל של 5 שנים (עניין גרייב). באופן דומה עוסמאן אחמד הורשע בהריגה, הפקרה בנסיבות מחמירות, נהיגה במהירות בלתי סבירה, ועבירות תעבורה נוספות; והשתעליו, בין היתר, עונש של 6 שנות מאסר בפועל (ע"פ 1134/17 אחמד נ' מדינת ישראל (31.12.2017)).

על רקע זה נראה כי העונש שבית המשפט המחוזי השית על המערערים מצדיק התערבות מה, באופן שבכל הנוגע למערער הבגיר יועמד עונש של 7 שנות מאסר בפועל, לצד העונשים הנלווים שנגזרו עליו ושבהם לא ראיתי מקום להתערב. סבורתני כי יש בכך כדי לשקף איזון ראוי בין חומרת העבירות ונסיבות ביצוען ובין הצורך בהדרגתיות ובמידתיות בהחמרה בענישה.

13. לעניין הקטין, מעשיו חמורים ביותר. הקטין טען כי בית המשפט לא התייחס לכך שהמערערים היו מודעים להיותם של כוחות המשטרה וההצלה בדרך וכי יש הבדל בין הפקרה במקום לא ידוע לבין מקרה שבו ידוע שכוחות המשטרה בדרכם לאירוע. איני מקבלת את הניסיון להפחית מחומרת המקרה. חרף ידיעתם של המערערים כי המנוחה נפגעה ונגרמו לה חבלות חמורות, הם בחרו לברוח מהמקום מבלי לעצור כדי לעמוד על תוצאות התאונה, לא הגישו לה עזרה ולא הזעיקו את גופי הצלה. בהמשך הם אף התקשרו למוקד המשטרה ודיווחו בכזב כי הרכב נשדד. בנסיבות המקרה, לא ניתן לראות בכך שהמשטרה היתה במרדף אחרי המערערים משום נסיבה מקילה, כפי שביקשו; כאשר לטענתם ידעו שכוחות המשטרה וההצלה יגיעו למנוחה. זאת בהינתן שניסיון ההימלטות מהמשטרה הוא שהוליד את

הנסיעה הפרועה במהירות מופרזת שסופה בתאונה הקטלנית; ובהינתן שבקורות התאונה הרכב התהפך מעבר לשול הנתיב הנגדי של הכביש לתוך שדה המצוי במפלס נמוך מהכביש כך שלא ניתן להמעיט מן החשיבות של הזעקת גופי ההצלה והכוונתם גם במקרה הנוכחי, ומן החשיבות שבהגשת עזרה מיידית למנוחה.

עם זאת חרף חומרת מעשיו, והגם שבית המשפט נתן משקל לנסיבותיו האישיות, דומה שיש ממש בטענת הקטין כי בעונש שנגזר עליו לא ניתן די משקל לקטינותו. במסגרת תיקון 113 לחוק נקבע בסעיף 40טו לחוק כי על ענישת קטין יחולו הוראות חוק הנוער, אך בית המשפט רשאי להתחשב בעקרונות ובשיקולים המנחים שנקבעו במסגרת התיקון תוך התאמתם לענישת הקטין. במקרה דנן מדובר במי שבעת ביצוע העבירות היה קטין המצוי קרוב לגיל הבגירות ובנסיבות אלה צדק בית המשפט המחוזי כשהתחשב בעקרונות תיקון 113. עם זאת, בשים לב לחוק הנוער ובפרט לסעיף 25(ג) שלפיו בעת קביעת עונשו של קטין יש להתחשב בגילו בעת ביצוע העבירה, דומני כי בעת קביעת מתחם העונש הראוי של הקטין ובגזירת עונשו לא ניתן לכך משקל מספק. אף באת-כוח המשיבה בדיון שלפנינו הודתה כי אין בנמצא עונש כה חמור לקטין בשל מקרה דומה. משכך אני סבורה כי יש להתערב גם בעונש שגזר בית המשפט על הקטין ולהעמיד את תקופת מאסרו בפועל על 7 שנים, כעונשו של הבגיר. מדובר בעונש ממושך ולא קל שמבטא כראוי את חומרת המעשים תוך התחשבות בנסיבותיו של המערער הקטין ובפרט בגילו בעת ביצוע העבירות. אשר לשאר רכיבי העונש איני רואה מקום להתערב.

סוף דבר

14. אציע לחבריי כי הן עונש המאסר שנגזר על המערער הבגיר הן עונש המאסר שנגזר על המערער הקטין יועמדו על 7 שנות מאסר בפועל ובניכוי ימי מעצרם כפי שקבע בית המשפט המחוזי. שאר רכיבי העונש יותרו בעינם.

ש ו פ ט ת

השופט א' שטיין:

אני מסכים.

ש ו פ ט

השופט ח' כבוב:

אני מסכים.

שופט

הוחלט כאמור בפסק-דינה של השופטת ע' ברון.

ניתן היום, י"ג בכסלו התשפ"ג (7.12.2022).

שופט

שופט

שופטת
